

УДК 343.8

Тесленко Владислав Ігорович –

студент 1 курсу (магістратури)

Інституту прокуратури та

кримінальної юстиції

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

Vladislav I. Teslenko –

1st year Master's student

the Criminal Justice And Prosecutors' Training Institute

Yaroslav Mudryi National Law University

(106 Pushkinska Street Kharkiv 61023 Ukraine)

Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї персоналом установ виконання покарань

У статті досліджується питання застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї персоналом установ виконання покарань. Визначено підстави, алгоритм і особливості застосування даних заходів. Наведено статистичні відомості та найбільш поширені порушення застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї. Зосереджено увагу на проблемних практичних аспектах застосування зазначених заходів і запропоновано шляхи подолання цих недоліків.

Ключові слова: застосування сили, підстави застосування, фізичний вплив, спеціальні засоби, вогнепальна зброя.

В статье исследуется вопрос применения мер физического воздействия, специальных средств и оружия персоналом учреждений исполнения наказаний. Определены основания, алгоритм и особенности применения данных мер. Приведены статистические сведения и наиболее распространенные нарушения применения мер физического воздействия, специальных средств и оружия. Сосредоточено внимание на проблемных практических аспектах применения указанных мер и предложены пути преодоления этих недостатков.

Ключевые слова: применения силы, основания применения, физическое воздействие, специальные средства, огнестрельное оружие.

V.I. Teslenko Application of Measures of Physical Force, Special Means and Firearms by the Personnel of the State Criminal-Executive Service of Ukraine

The article deals with the issue of using measures of physical force, special means and firearms by personnel of penitentiary institutions. The analysis of modern Ukrainian legislation on this issue was carried out. It is established that the researched relations are regulated by a considerable number of legislative, international and by-laws. Application of these measures of influence, in addition to sectoral legislation, is also permitted in other cases provided for by the laws of Ukraine "On National Police" and "On the National Guard of Ukraine".

Requirements for the lawful use of physical force, special means and firearms by personnel of State Criminal-Executive Service of Ukraine to the convicts in places of imprisonment are set, among which: 1) the presence of a certain purpose; 2) power activity; 3) adoption of individual legal decisions in the process of its implementation; 4) is carried out by clearly defined entities; 5) the presence of a regulated procedure; 6) is completed by the adoption of law enforcement act.

The grounds of using physical force, special means and firearms, the features of which are: exclusivity, objectivity and complexity (legal and factual basis) are determined. It is emphasized on the algorithm of applying measures of influence on convicts, which is the same for different types of measures.

The procedure and peculiarities of the application of the measures envisaged by the Rules of the internal order of penitentiary institutions, namely: handcuffs, the means of tear and irritant action, rubber (plastic)

batons, straitjackets and firearms, are investigated. The cases of impossibility of their application to certain categories of convicts are analyzed.

Also, the article focuses on problematic practical aspects of the application of these measures: the lack of the necessary theoretical and practical skills of using force and the necessary psychological training. The statistical information and the most widespread violations of the use of measures of physical force, special means and weapons are given. The ways of overcoming practical disadvantages by means of psychological training, professional development of employees and conducting of additional classes for the personnel are proposed.

The author points out the prospects for further research and concludes that the lawfulness using force is an important guarantee of the observance of rights of both for convicted and staff of State Criminal-Executive Service of Ukraine.

Keywords: *use of force, grounds of application, physical force, special means, firearms.*

Постановка проблеми. Кожній людині гарантується право на життя та право на особисту безпеку. Ключовим у визнанні права людини на життя відповідно до Конституції України є положення, згідно з яким це право є невід'ємним (ч. 1 ст. 27), невідчужуваним та непорушним (ст. 21). Право на життя належить людині від народження та захищається державою.

Конституція України проголошує, що конституційні права і свободи, зокрема право людини на життя, гарантуються і не можуть бути скасовані (ч. 2 ст. 22). Не допускається також звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, в тому числі невід'ємного права людини на життя, в разі прийняття нових або внесення змін до чинних законів (ч. 3 ст. 22).

Забезпечення вищезазначених прав здійснюється за допомогою встановленого режиму в установах виконання покарань (далі - УВП). Разом з тим, у випадках його порушення, для підтримки порядку і припинення протиправних дій, або коли наявна загроза для особистої безпеки, персонал УВП має право на застосування фізичної сили, спеціальних засобів, і як крайній захід, вогнепальної зброї, що може мати тяжкі і навіть летальні наслідки. При цьому заподіяння фізичної шкоди та навіть позбавлення життя засуджених співробітником не буде вважатись порушенням прав людини, якщо воно сталося в результаті абсолютно необхідного застосування сили.

Основна проблема, однак, полягає в тому, що на практиці ця «абсолютна необхідність» часто трактується довільно, суб'єктивно і розширено, а спеціальні засоби і зброя застосовуються не стільки для припинення протиправних дій, скільки з метою залякування або «покарання» осіб, які перебувають в УВП.

Актуальність цієї теми, насамперед, зумовлена специфікою виконання персоналом УВП своїх посадових обов'язків щодо застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї. У широкому сенсі ця тема сьогодні активно обговорюється, як науковцями, так і ЗМІ, однак ми не можемо зазначити, що вона досліджена на належному рівні. В рамках дії сучасного законодавства персоналу УВП важливо не переступити межу закону у зазначеній сфері, не допустити свого травматизму і, так само, дотримуючись принципу гуманності забезпечити найменші тілесні ушкодження засудженому. При відбуванні покарань в перевантажених приміщеннях установ позбавлення волі непоодинокі випадки виникнення конфліктів, які потребують оперативного та ефективного врегулювання. На сьогодні значна частина співробітників не може правильно оцінити ситуацію у зв'язку з недостатніми навичками застосування фізичної сили і спеціальних засобів в екстремальних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науці кримінально-виконавчого права дослідженням цього питання займалися О. М. Джужа, О. Г. Колб, І. М. Копотун, В. О. Корчинський, О. В. Лисодєд, О. В. Охман та інші. Однак слід наголосити на недостатньому рівні наукового супроводу застосування сили, спеціальних засобів та зброї саме персоналом УВП, оскільки основним суб'єктом застосування аналізованих заходів впливу є Національна поліція України, тому і дослідження здійснюються в аспекті діяльності цього органу. Зазначимо, що окремі сторони цієї проблематики знайшли своє відображення в підручниках і навчальних посібниках, але узагальнено.

Невирішені раніше проблеми.

Дослідження цієї тематики відбувається здебільшого в теоретичному аспекті, однак застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї – це практична діяльність персоналу УВП, під час здійснення якої можливі порушення вимог законодавства щодо правомірності застосування зазначених заходів впливу. Таким чином актуалізується питання загальних правил застосування сили, спеціальних засобів та зброї такими суб'єктами як персонал УВП, встановлення сучасного стану та особливостей застосування досліджуваних заходів впливу.

Мета. На основі чинного законодавства визначити підстави та порядок застосування сили, спеціальних засобів та зброї; встановити проблемні аспекти та перспективи вдосконалення застосування досліджуваних заходів впливу.

Виклад основного матеріалу. Правова регламентація питання застосування сили, спеціальних засобів та зброї здійснюється як законами, так і підзаконними нормативно-правовими актами, зокрема: Конституцією України (ст. 27 «Право на життя. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань», ст. 28 «Право на повагу до гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню») [1], Законом України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» (ст. 19 Застосування сили персоналом Державної кримінально-виконавчої служби України) [2], Кримінально-виконавчим кодексом України (далі – КВК) (Стаття 106. Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї) [3], Кримінальним кодексом України (далі – КК України) (ст. 36 Необхідна оборона) [4], Законом України «Про Національну поліцію» тощо.

Також заслуговує уваги ряд міжнародних нормативних актів таких, як: Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р.; Звід принципів захисту всіх осіб, що підлягають затриманню або ув'язненню в будь-якій формі від 09.12.1988 р.; Конвенція проти катувань та інших жорстких нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання від 09.12.1975 р.; Кодекс

поведінки посадових осіб у підтриманні правопорядку від 17.12.1979 р.; Головні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами по підтриманню правопорядку, що були прийняті на Восьмому Конгресі ООН по запобіганню злочинності та поводженню з правопорушниками від 29.11.1985 р., Європейська Конвенція з прав людини 04.11.1950 р. та інші.

Слід зазначити, що застосування сили до засуджених забезпечується низкою відомих нормативних актів Державної кримінально-виконавчої служби України (далі - ДКВС), а саме: наказом Міністерства юстиції України від 28 серпня 2018 року № 2823/5 «Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань» (далі – ПВР УВП) [8] та рядом інших наказів.

Можливість застосування сили персоналом ДКВС передбачена ст. 19 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», зокрема, особи рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби під час виконання завдань з виконання кримінальних покарань у межах повноважень, визначених законом, мають право в порядку і випадках, передбачених КВК України, Закону України "Про Національну поліцію" та іншими законами України, застосовувати фізичну силу, використовувати службових собак, а також зберігати, носити спеціальні засоби і зброю, використовувати і застосовувати їх самостійно або у складі підрозділів.

Погоджуючись з О. В. Охман, вважаємо за необхідне зазначити характерні риси застосування норм права персоналом ДКВС України, що пов'язані з використанням фізичної сили, спеціальних засобів і зброї до засуджених у місцях позбавлення волі:

1) метою, відповідно до змісту ч. 1 ст. 106 КВК України «Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї», є припинення: а) фізичного опору осіб, які тримаються у виправних і виховних колоніях; б) злісного невиконання законних вимог персоналу колонії; в) буйства засуджених; г) участі зазначених осіб у масових заворушеннях; ґ) захваті заручників; д) інших насильницьких дій; е) втечі з-під варти; є) заподіяння засудженими шкоди оточенню (у формі запобігання таким діям); ж) заподіяння цими

особами шкоди самим собі у такій самій формі запобігання;

2) така діяльність персоналу ДКВС України є владною, тобто передбачає прийняття юридично обов'язкових рішень та включає у себе: а) попередження про намір використати вказані в ст. 106 КВК заходи і засоби; б) застосування цих заходів і засобів без попередження у випадках, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю персоналу колонії чи інших осіб (ч. 2 ст. 106 КВК); в) про застосування фізичної сили, спеціальних засобів і гамівної сорочки складається рапорт та повідомляється прокурор, а при застосуванні зброї складається рапорт, повідомляється негайно прокурор та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;

3) застосування передбачає прийняття індивідуально-правових рішень щодо використання форми та рівня фізичної сили, видів спецзасобів і зброї до конкретно взятих засуджених у місцях позбавлення волі для досягнення визначеної у ч. 1 ст. 106 КВК мети;

4) застосування є діяльністю, що здійснюється чітко уповноваженими суб'єктами – персоналом колоній, який є складовим елементом персоналу ДКВС України, мова про який ведеться в ст. 14 Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України»;

5) застосування фізичної сили, спецзасобів і зброї здійснюється по спеціально визначеній процедурі (ч.ч. 2-5 ст. 106 КВК та розділ XXVI ПВР УВП);

6) застосування завершується прийняттям акту правозастосування – рапорту і письмового повідомлення прокурора та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (ч. 5 ст. 106 КВК) [5, с. 160].

Поняття “підстави застосування сили” об'єднує різноманітні чинники об'єктивної дійсності (діяння, процеси, події, явища), наявності та достатності яких застосовування заходів фізичного примусу є правомірним. Аналіз підстав застосування сили, з погляду на онтологічність цієї системи, дозволяє сказати, що вони характеризуються такими загальними ознаками, як винятковість, об'єктивність та комплексність [6, с. 8].

Заходи фізичного впливу мають винятковий характер застосування за умови неможливості їх уникнення, вони не повинні перевищувати міру, необхідну для виконання покладених на адміністрацію колонії обов'язків, і мають зводитися до завдання найменшої шкоди здоров'ю правопорушників. У разі необхідності адміністрація колонії зобов'язана негайно надати допомогу потерпілим. Винятковість також пов'язана з заборорою застосування зазначених заходів впливу до певних суб'єктів, про що зазначимо надалі.

Наступною ознакою підстав застосування сили є – їх об'єктивність, – тобто дійсне існування в часі та просторі. Застосування сили визнається правомірним, якщо воно здійснено протягом часу існування його підстав.

Третя ознака підстав застосування сили – комплексність – означає, що будь-яка з підстав наведених у законодавстві, становить сукупність двох неоднозначних елементів, які тільки у своїй нерозривній єдності обумовлюють необхідність застосування сили. Перший складовий елемент – це небезпечне посягання (діяння, процес, подія об'єктивної дійсності), яке загрожує шкодою або таке, що вже завдає шкоди правоохоронюваним інтересам (правова підстава). Другий складовий елемент – це обстановка, що свідчить про неможливість усунення, відвернення, недопущення або припинення вказаного посягання іншими способами і вказує на необхідність та виправданість застосування сили (фактична підстава) [6, с. 8].

Правовою підставою застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї виступають положення таких нормативних актів: Кримінально-виконавчий кодекс України, Закон України «Про попереднє ув'язнення», Закон України «Про Національну поліцію» і Закон України «Про Національну гвардію України».

Другий елемент комплексної підстави застосування заходів фізичного примусу – це фактична підстава, яка визначається тією обстановкою, що складається під час усунення зазначеної небезпеки. Під час застосування сили «обстановкою» визначається становище на місці застосування сили з урахуванням: а) об'єктивних чинників: характеру місцевості, взаємного розташування на ній протиборчих сторін, кліматичних умов, часу доби тощо; б) особистих можливостей працівника: статі, віку, фізичних

сил, якості професійних навичок, наявність засобів усунення небезпеки тощо; в) динамічного співвідношення сил і засобів працівника з джерелом небезпеки (кількістю правопорушників, їх озброєнням, фізичною силою) [7, с. 125].

Науковцями та практиками було розроблено алгоритм застосування сили. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що цей алгоритм є спільним для випадків застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу і має наступний загальний вигляд: 1) прийняття рішення або отримання дозволу щодо застосування відповідного заходу адміністративного припинення спеціального призначення; 2) приведення зброї або спеціального засобу у бойову готовність; 3) попередження про намір застосування сили; 4) надання часу на відповідну реакцію; 5) власне застосування; 6) припинення застосування; 7) надання необхідної допомоги; 8) огляд місця застосування; 9) негайна доповідь про негативні наслідки застосування сили; 10) безвідкладні слідчі дії на місці пригоди; 11) подання процесуальних документів про застосування сили [7, с. 126].

Види, порядок і підстави застосування фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї передбачений Розділом 26 Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань (далі – Правила) від 28 серпня 2018 року № 2823/5 [8]. Слід наголосити, що Правила не визначають вичерпний перелік всіх видів спеціальних засобів, які можуть бути застосовані до засуджених. Вважаємо за доцільне наголосити на певних особливостях їх застосування:

1) Кайданки. Застосовуються у положенні «руки за спиною» з урахуванням фізичних вад засуджених за розпорядженням начальника установи виконання покарань, його заступників, ЧПНУ та їхніх заступників. Через кожні дві години посадовими особами установи виконання покарань здійснюється перевірка стану фіксації замків (у разі необхідності здійснюється послаблення фіксації), а медичним працівником – стану здоров'я засудженого. Їх застосування більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску заборонено.

2) Засоби сльозогінної та дратівної дії. Застосовуються для: захисту персоналу установи виконання покарань і самозахисту від нападу та інших дій, що створюють загрозу життю або здоров'ю; припинення масових заворушень і групової непокорності з боку засуджених; відбиття нападу на будівлі, приміщення, споруди і транспортні засоби установи виконання покарань або звільнення їх у разі захоплення; припинення опору особовому складу чергової зміни, варті, адміністрації установи виконання покарань; звільнення заручників.

3) Гумові (пластикові) кийки та заходи фізичного впливу. Застосовуються з підстав зазначених у попередньому пункті та однієї додаткової – затримання засуджених, які вчинили втечу з місць позбавлення волі або самовільно залишили місце обмеження волі. Забороняється нанесення ударів гумовим (пластиковим) кийком по голові, шиї, ключичній ділянці, статевих органах, попереку (куприку) і в живіт.

4) Гамівна сорочка виступає крайнім заходом впливу на засуджених та застосовується тільки за вказівкою начальника установи виконання покарань або особи, яка виконує його обов'язки, у присутності ЧПНУ і обов'язково у присутності медичного працівника. У гамівній сорочці засуджений, який проявляє буйство, перебуває до заспокоєння, але не більше двох годин. До засуджених неповнолітніх і жінок гамівна сорочка не застосовується.

5) Вогнепальна зброя визначається як винятковий захід і застосовується у разі скоєння засудженим нападу або інших умисних дій, які безпосередньо загрожують життю персоналу установ виконання покарань або інших осіб, а також у разі втечі з-під варти, якщо іншими засобами неможливо припинити зазначені дії.

Спільним правилом для пунктів 2, 3 та 5 є заборона застосування зазначених видів впливу до жінок з явними ознаками вагітності, осіб похилого віку або з вираженими ознаками інвалідності та неповнолітніх, крім випадків учинення ними групового або збройного нападу, який загрожує життю і здоров'ю працівників установи виконання покарань або інших осіб, чи збройного опору.

Вважаємо за необхідне наголосити на певних проблемних аспектах, що виникають у практичній діяльності персоналу УВП, а саме,

правомірність застосування персоналом установ виконання покарань фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї до засуджених. Наявна практика вказує, що в більшості випадків у працівників кримінально-виконавчих установ відсутні необхідні теоретичні і практичні навички застосування сили.

Згідно з інформацією Міністерства юстиції України протягом 2016 року в слідчих ізоляторах та установах виконання покарання спеціальні засоби та фізична сила застосовувалися у 785 випадках (у 2015 – у 934) [9, с. 39].

Зокрема, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини в щорічній доповіді про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2017, зазначає, що за результатами опрацювання матеріалів службових розслідувань щодо застосування до засуджених, які тримуються у Крижопільському ВЦ (№ 113), спеціальних засобів та фізичної сили було встановлено, що працівники установи не повною мірою володіють інформацією про порядок та умови їх застосування. Усупереч вимогам статті 106 КВК працівники виправного центру не попереджають засуджених про намір застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів. Не за всіма випадками застосування фізичної сили та спеціальних засобів адміністрація установи інформує прокурора, що є порушенням вимог Правил.

У Казанківській ВК (№ 93) встановлено, що працівники колонії, у більшості випадків, не фіксують точний час зняття наручників. Зазначене може створювати підґрунтя для зловживань при їх застосуванні.

У порушенні вимог пункту 2 розділу II Порядку проведення службових розслідувань у Державній кримінально-виконавчій службі України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 12.03.2015 р. № 356/5, працівниками Житомирської УВП (№ 8) та Ізмаїльської УВП (№ 22) не проводяться службові розслідування за фактами застосування спеціальних засобів, що унеможливорює надання оцінки діям працівників установ щодо їх правомірності [10].

Також звернемо увагу на певні особистісні якості працівників УВП. Конфліктні ситуації, які можуть виникати між засудженими і персоналом УВП, вимагають від останніх

володіння високим рівнем самоконтролю, емоційною стабільністю, проявляти схильність до співпраці, компромісного спілкування, безконфліктної поведінки [11, с. 65]. Кандидати на службу повинні вміти швидко орієнтуватися в складній і динамічній обстановці, зберігати самовладання і здатність до адекватного реагування в екстремальних ситуаціях, мати оптимальну схильність до ризику, володіти прийомами самооборони, вміти застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби і зброю. Таким чином для підвищення надійності і ефективності службової діяльності співробітників УВП, профілактики деструктивних форм їх поведінки рекомендується використання різних психологічних діагностик, методик, а також здійснення якісної спеціальної професійної підготовки.

Висновки.

Підсумовуючи вищезазначене, слід наголосити на тому, що застосування фізичної сили, спеціальних засобів та зброї регламентується як міжнародними, так і національними актами законодавства. Однак, підстави застосування конкретних заходів визначені на рівні підзаконного регулювання, а саме Правилами внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, що не повною мірою відповідає ч. 3 ст. 63 Конституції України, у якій зазначено, що засуджений користується всіма правами людини і громадянина, за винятком обмежень, які визначені законом і встановлені вироком суду.

Застосування цих заходів впливу персоналом УВП направлено на стримування негативно налаштованих засуджених і підтримання стабільного функціонування УВП в цілому. Однак, слід відзначити, що далеко не всі конфліктні ситуації між засудженими та співробітниками УВП закінчуються застосуванням фізичної сили і спеціальних засобів, проте на сьогодні є деякі проблеми в підготовці співробітників до дій в умовах обмеженого простору, або в психологічній готовності правильно і своєчасно оцінювати ситуацію. Дані недоліки можуть бути виправлені шляхом проведення психологічної підготовки, підвищенням кваліфікації працівників та проведенням додаткових занять особовому складу УВП.

Таким чином, правомірне застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і

зброї до засуджених, забезпечить виконання вимог закону та гарантію особистої безпеки співробітників під час виконання службових обов'язків. Перспективами подальших досліджень є визначення міжнародно-правових підходів щодо застосування до засуджених у місцях позбавлення волі заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї та встановлення сучасного стану та особливостей

застосування досліджуваних заходів впливу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 09.04.2019).
2. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: закон України від 23.06.2005 № 2713-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> (дата звернення: 09.04.2019).
3. Кримінально-виконавчий кодекс України: закон України від 01.01.2012 № 1129-IV зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (дата звернення: 09.04.2019).
4. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 09.04.2019).
5. Охман О. В. Про деякі правові засади застосування заходів і засобів безпеки до засуджених у місцях позбавлення волі в Україні. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2015. № 1. С. 159-163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nrpaui_2015_1_32 (дата звернення: 09.04.2019).
6. Фролов О. С. Проблеми правового регулювання і практики застосування вогнепальної зброї, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу працівниками органів внутрішніх справ: автореферат дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2000. 16 с.
7. Автухов К. А. Особливості діяльності окремих підрозділів кримінально-виконавчої системи: навч. посіб. / К. А. Автухов, О. В. Ткачова, І. С. Яковець ; за ред. А. Х. Степанюка. Харків: Право, 2012. 152 с. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/Posib_Avtuchov_2012.pdf (дата звернення: 09.04.2019).
8. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань: наказ Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18> (дата звернення: 09.04.2019).
9. Спеціальна доповідь «Моніторинг місць несвободи в Україні: стан реалізації національного превентивного механізму за 2016 рік». URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/docs/presentations/&page=3> (дата звернення: 09.04.2019).
10. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан дотримання прав і свобод людини і громадянина в Україні за 2017 р. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/docs/presentations/&page=3> (дата звернення: 09.04.2019).
11. Викторова Т. В. К вопросу о применении оружия сотрудниками уголовно-исполнительной системы и требования к их профессиональным качествам. Вестник института. *Научно-практический журнал Вологодского института права и экономики Федеральной службы исполнения наказаний*. 2014. № 2 (26). С. 63-65. URL: http://www.fsin.su/territory/Vipe/journal_bulletin_of_the_institute/archive/magazine/26/14.pdf (дата звернення: 09.04.2019).

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*. 1996. № 30. St. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 09.04.2019).
2. Pro Derzhavnu kryminalno-vykonavchu sluzhbu Ukrainy: zakon Ukrainy vid 23.06.2005 № 2713-IV zi zminamy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15> (data zvernennia: 09.04.2019).
3. Kryminalno-vykonavchyi kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy vid 01.01.2012 № 1129-IV zi zminamy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (data zvernennia: 09.04.2019).
4. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III zi zminamy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (data zvernennia: 09.04.2019).
5. Okhman O. V. Pro deiaki pravovi zasady zastosuvannia zakhodiv i zasobiv bezpeky do zasudzhennykh u mistsiakh pozbavlennia voli v Ukraini. *Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo*. 2015. № 1. S. 159-163. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2015_1_32 (data zvernennia: 09.04.2019).
6. Frolov O. S. Problemy pravovoho rehuliuвання i praktyky zastosuvannia vohnepalnoi zbroi, spetsialnykh zasobiv ta zakhodiv fizychnoho vplyvu pratsivnykamy orhaniv vnutrishnikh sprav: avtoreferat dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kharkiv, 2000. 16 s.
7. Avtukhov K. A. Osoblyvosti diialnosti okremykh pidrozdiliv kryminalno-vykonavchoi systemy: navch. posib. / K. A. Avtukhov, O. V. Tkachova, I. S. Yakovets; za red. A. Kh. Stepaniuka. Kharkiv: Pravo, 2012. 152 s. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2012/Posib_Avtuxov_2012.pdf (data zvernennia: 09.04.2019).
8. Pro zatverdzhennia Pravyl vnutrishnoho rozporiadku ustanov vykonannia pokaran: nakaz Ministerstva yustytysii Ukrainy vid 28.08.2018 № 2823/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18> (data zvernennia: 09.04.2019).
9. Spetsialna dopovid "Monitorynh misty nesvobody v Ukraini: stan realizatsii natsionalnoho preventyvnoho mekhanizmu za 2016 rik". URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/docs/presentations/&page=3> (data zvernennia: 09.04.2019).
10. Shchorichna dopovid Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny pro stan dotrymannia prav i svobod liudyny i hromadianyna v Ukraini za 2017 r. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/secretariat/docs/presentations/&page=3> (data zvernennia: 09.04.2019).
11. Vyktorova T. V. K voprosu o pryimenenyy oruzhya sotrudnykamy uholovno-yspolnytelnoi systemi y trebovaniya k ykh professionalnim kachestvam. *Vestnyk ynstytuta. Nauchno-praktycheskyi zhurnal Volohodskoho ynstytuta prava y ekonomyky Federalnoi sluzhbi yspolneniya nakazany*. 2014. № 2 (26). S. 63-65. URL: http://www.fsin.su/territory/Vipe/journal_bulletin_of_the_institute/archive/magazine/26/14.pdf (data zvernennia: 09.04.2019).